

## חיזוק הלב והכבדת הלב Free Will and the Obstinate Heart

### 1)קושי לב

**א) שמות פרק ז (ג) ואני אקשה** את לב פרעה והרביתי את אתתי ואת מופתי בארץ מצרים: (ד) ולא ישמע אִלְכֶם פְּרַעַה וְנִתַּתִּי אֶת יָדִי בְּמִצְרַיִם וְהוֹצֵאתִי אֶת צְבָאתִי אֶת עַמִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּשַׁפְטִים גְּדֹלִים :

**ב)משלי פרק כח פסוק יד** אֲשֶׁרִי אָדָם מִפְּחַד תָּמִיד וּמִקְשָׁה לֵבּוֹ יפול בַּרְעָה :

**ג) דברים פרק כט (יח)** וְהָיָה בְּשָׁמְעוֹ אֶת דְּבָרַי הָאֵלֶּה הַזֵּאת וְהִתְבָּרַךְ בְּלִבּוֹ לֵאמֹר שְׁלוֹם יִהְיֶה לִּי כִּי בִשְׁרָרוֹת לִבִּי אֵלֶּךְ לְמַעַן סְפוֹת הַרְוָה אֶת הַצְּמָאָה :

**ה)יחזקאל פרק יא (יט)** וְנִתַּתִּי לָהֶם לֵב אֶחָד וְרוּחַ חֵדְשָׁה אֶתֶּן בְּקִרְבְּכֶם וְהִסְרֹתִי לֵב הָאָבֶן מִבְּשָׁרְךָ וְנִתַּתִּי לָהֶם לֵב בָּשָׂר : (כ) לְמַעַן בְּחַקְתִּי יִלְכוּ וְאֶת מִשְׁפָּטֵי יִשְׁמְרוּ וְעָשׂוּ אֶתֶּם וְהָיוּ לִי לְעָם וְאֲנִי אֶהְיֶה לָהֶם לֵאלֹהִים :

**ו) רש"י יחזקאל פרק יא (יט)** לב בשר - לב רך ונוח להכנע

**ז) רמב"ם הלכות מלכים פרק ג** הלכה ו- וכן לא יהיה שטוף בנשים, אפילו לא היתה לו אלא אחת לא יהיה מצוי אצלה תמיד כשאר הטפשים, שנאמר לא תתן לנשים חילך, על הסרת לבו הקפידה תורה שנאמר ולא יסור לבבו, שלבו הוא לב כל קהל ישראל לפיכך דבקו הכתוב בתורה יתר משאר העם שנאמר כל ימי חייו.

### 2) חוזק לב

**א) שמות פרק ו (א)** וַיֹּאמֶר יְקֹנֶק אֶל מֹשֶׁה עֲתָה תִּרְאֶה אֲשֶׁר אֶעֱשֶׂה לְפָרַעַה כִּי בִּיד חֲזָקָה יִשְׁלַחֶם וּבְיַד חֲזָקָה יִגְרָשֶׁם מֵאֶרֶצוֹ :

**ב) שמות פרק ד (כא)** וַיֹּאמֶר יְקֹנֶק אֶל מֹשֶׁה בְּלִכְתָּךְ לְשׁוּב מִצְרַיִמָּה רְאֵה כָּל הַמִּפְתִּיחַ אֲשֶׁר שָׁמַתִּי בְּיָדְךָ וְעָשִׂיתָם לִפְנֵי פְרַעַה וְאֲנִי אֲחַזֵּק אֶת לִבּוֹ וְלֹא יִשְׁלַח אֶת הָעָם : (שיגור משה למצרים ממדין)

**ג) שמות פרק ז (יג)** וַיִּחְזַק לֵב פְּרַעַה וְלֹא שָׁמַע אֲלֵהֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְקֹנֶק : פ (אחרי מופת המטה שנהפך לתנין)

**ד) שמות פרק ז (כב)** וַיַּעֲשׂוּ כֵן חֲרָטְמֵי מִצְרַיִם בְּלִטְיָהֶם וַיִּחְזַק לֵב פְּרַעַה וְלֹא שָׁמַע אֲלֵהֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְקֹנֶק : (כג) וַיִּפֹּן פְּרַעַה וַיָּבֵא אֶל בֵּיתוֹ וְלֹא שָׁת לִבּוֹ גַם לְזֵאת : (אחרי מכת דם)

**ה) שמות פרק ח (טו)** וַיֹּאמְרוּ הַחֲרָטְמִים אֶל פְּרַעַה אַצְבַּע אֱלֹהִים הוּא וַיִּחְזַק לֵב פְּרַעַה וְלֹא שָׁמַע אֲלֵהֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְקֹנֶק : ס (אחרי מכת כינים)

**ו) שמות פרק ט (יב)** וַיִּחְזַק יְקֹנֶק אֶת לֵב פְּרַעַה וְלֹא שָׁמַע אֲלֵהֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְקֹנֶק אֶל מֹשֶׁה : ס (אחרי מכת שחין)

**ז) שמות פרק ט** (לד) וַיָּרָא פְּרַעֲהַ כִּי חָדַל הַמָּטֶר וְהַבְּרָד וְהַקִּלְתַּת וַיִּסְּף לַחֲטָא וַיִּכְבַּד לְבֹו  
הוא וַעֲבָדָיו: (לה) וַיִּחַזַּק לֵב פְּרַעֲהַ וְלֹא שָׁלַח אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר יִקְוֹק בְּיַד מֹשֶׁה: פ  
( אחרי מכת ברד)

**ח) שמות פרק י** (כ) וַיִּחַזַּק יִקְוֹק אֶת לֵב פְּרַעֲהַ וְלֹא שָׁלַח אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: פ (אחרי מכת  
ארבה)

**ט) שמות פרק י** (כז) וַיִּחַזַּק יִקְוֹק אֶת לֵב פְּרַעֲהַ וְלֹא אָבָה לְשַׁלְּחָם: (אחרי מכת חשך)

**י) שמות פרק יא** (י) וּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עָשׂוּ אֶת כָּל הַמִּפְתִּיּוֹת הָאֵלֶּה לִפְנֵי פְּרַעֲהַ וַיִּחַזַּק יִקְוֹק אֶת  
לֵב פְּרַעֲהַ וְלֹא שָׁלַח אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ: פ (לפני מכת בכורות – סיכום של כל המכות)

**יא) שמות פרק יב פסוק לג** וַתִּחַזַּק מִצְרַיִם עַל הָעָם לְמַהֵר לְשַׁלְּחָם מִן הָאָרֶץ כִּי אָמְרוּ  
כִּלְנוּ מֵתִים: ( גירוש בני ישראל ממצרים)

**יב) שמות פרק יג** (ג) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָעָם זְכוֹר אֶת הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר יִצְאֲתֶם מִמִּצְרַיִם  
מִבְּיַת עֲבָדִים כִּי בְּחַזְקַת יָד הוֹצִיא יִקְוֹק אֶתְכֶם מִזֶּה וְלֹא יֵאָכֵל חֶמֶץ:

**יג) שמות פרק יד** (ג) וַאֲמַר פְּרַעֲהַ לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל נְבָכִים הֵם בְּאָרֶץ סֹגֵר עֲלֵיהֶם הַמִּדְבָּר: (ד)  
וַחֲזַקְתִּי אֶת לֵב פְּרַעֲהַ וַרְדִּף אַחֲרֵיהֶם וְאֶכְבַּדָּהּ בְּפְרַעֲהַ וּבְכָל חִילוֹ וַיִּדְעוּ מִצְרַיִם כִּי אֲנִי  
יִקְוֹק וַיַּעֲשׂוּ כֵן: (ה) וַיִּגַּד לְמֶלֶךְ מִצְרַיִם כִּי בָרַח הָעָם וַיִּהְיֶה לִבָּב פְּרַעֲהַ וַעֲבָדָיו אֶל הָעָם  
וַיֹּאמְרוּ מַה זֹּאת עָשִׂינוּ כִּי שָׁלַחְנוּ אֶת יִשְׂרָאֵל מֵעַבְדָּנוּ:

**יד) שמות פרק יד** (ח) וַיִּחַזַּק יִקְוֹק אֶת לֵב פְּרַעֲהַ מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיִּרְדֹּף אַחֲרָיו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי  
יִשְׂרָאֵל יִצְאִים בְּיַד רָמָה:

**טו) שמות פרק יז** (יז) וַאֲנִי הִנְנִי מַחַזְקֶה אֶת לֵב מִצְרַיִם וַיָּבֵאוּ אַחֲרֵיהֶם וְאֶכְבַּדָּהּ בְּפְרַעֲהַ  
וּבְכָל חִילוֹ בְּרַכְבּוֹ וּבְפָרְשָׁיו: (יח) וַיִּדְעוּ מִצְרַיִם כִּי אֲנִי יִקְוֹק בְּהַכְבִּדִי בְּפְרַעֲהַ בְּרַכְבּוֹ  
וּבְפָרְשָׁיו:

**טז) שמות רבה (וילנא) פרשת בשלח פרשה כא** וחזקתי את לב פרעה, אר"ש בן לקיש  
משל לבי אתליטים אחד חלש ואחד גבור נצח הגבור לחלש ונטל עטרה בראשו מי גרם  
לגבור ליטול העטרה לא החלש, ...מה עשה הקדוש ברוך הוא רמוז לארץ מצרים ועלתה  
והיו רואין מלחמה בים שנאמר ויאמר מצרים אנוסה מפני ישראל.

**יז) תהלים פרק לא פסוק כה** חֲזָקוּ וַיֵּאמֶץ לְבַבְכֶם כָּל הַמִּיחָלִים לִיקְוֹק:

**יח) יחזקאל פרק כט** (ג) דִּבֶּר וַאֲמַרְתָּ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יִקְוֹק הִנְנִי עֹלִיד פְּרַעֲהַ מֶלֶךְ מִצְרַיִם  
הַתְּנִים הַגְּדוֹל הַרְבֵּץ בְּתוֹךְ יִאֲרִיו אֲשֶׁר אָמַר לִי יִאֲרִי וַאֲנִי עֹשִׂיתָנִי:

### **3) כבד לב**

**א) שמות פרק ה** (ח) וְאֵת מִתְכַּנְתֵּי הַלְבָנִים אֲשֶׁר הֵם עֹשִׂים תִּמְוֹל שְׁלֹשׁם תִּשְׂמִימוּ עֲלֵיהֶם לֹא  
תִּגְרְעוּ מִמֶּנּוּ כִּי נִרְפִים הֵם עַל כֵּן הֵם צַעֲקִים לֵאמֹר נִלְכָּה נִזְבַּחָה לֵאלֹהֵינוּ: (ט) וַתִּכְבַּד  
הַעֲבָדָה עַל הָאֲנָשִׁים וַיַּעֲשׂוּ בָּהּ וְאֵל יִשְׁעוּ בְּדַבְּרֵי שִׁקָּר:

**ב) שמות פרק ז** (יד) וַיֹּאמֶר יִקְוֹק אֶל מֹשֶׁה כְּבֹד לֵב פְּרַעֲהַ מֵאֵן לְשַׁלַּח הָעָם (לפני מכת דם)

**ג) שמות פרק ח** (יא) וַיֵּרָא פְּרַעֲהַּ כִּי הִיְתָה הַרְוֹחָהּ וְהַכְּבֹד אֶת לְבוֹ וְלֹא שָׁמַע אֲלֵהֶם כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְקֹנֶק: ס (אחרי מכת צפרדע)

**ד) שמות פרק ח** (כח) וַיִּכְבַּד פְּרַעֲהַּ אֶת לְבוֹ גַם בַּפַּעַם הַזֹּאת וְלֹא שָׁלַח אֶת הָעָם: פ (אחרי מכת ערוב)

**ה) שמות פרק ט** (ז) וַיִּשְׁלַח פְּרַעֲהַּ וְהִנֵּה לֹא מֵת מִמִּקְנֵה יִשְׂרָאֵל עַד אֶחָד וַיִּכְבַּד לֵב פְּרַעֲהַּ וְלֹא שָׁלַח אֶת הָעָם: פ (אחרי מכת דבר)

**ו) שמות פרק ט** (לד) וַיֵּרָא פְּרַעֲהַּ כִּי חָדַל הַמָּטָר וְהַבָּרָד וְהַקִּלְתַּי וַיִּסֹּף לַחֲטֹאֵ וַיִּכְבַּד לְבוֹ הוּא וְעַבְדָּיו: (לה) וַיַּחְזֵק לֵב פְּרַעֲהַּ וְלֹא שָׁלַח אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְקֹנֶק בְּיַד מֹשֶׁה: פ (אחרי מכת ברד)

**ז) שמות פרק י** וַיֹּאמֶר יְקֹנֶק אֶל מֹשֶׁה בֹּא אֶל פְּרַעֲהַּ כִּי אֲנִי הַכְּבֹדְתִי אֶת לְבוֹ וְאֶת לֵב עַבְדָּיו לְמַעַן שְׁתִּי אֶתְנִי אֵלָהּ בְּקִרְבּוֹ: (ב) וְלִמְעַן תִּסְפָּר בְּאָזְנֵי בְנֵי וְיִבֶן בְּנֵךְ אֶת אֲשֶׁר הִתְעַלְלִיתִי בְּמִצְרַיִם וְאֶת אֶתְנִי אֲשֶׁר שְׁמִיתִי בָם וַיִּדְעֶתְם כִּי אֲנִי יְקֹנֶק: (אחרי ברד לפני ארבה)

**ח) שמות פרק יז** (ג) וַאֲמַר פְּרַעֲהַּ לְבָנָי יִשְׂרָאֵל בְּנִכִּים הֵם בְּאֶרֶץ סֹגֵר עֲלֵיהֶם הַמְדַבֵּר: (ד) וְחִזְקִיתִי אֶת לֵב פְּרַעֲהַּ וְרָדַף אַחֲרֵיהֶם וְאֶכְבַּדָּהּ בְּפְרַעֲהַּ וּבְכָל חִילוֹ וַיִּדְעוּ מִצְרַיִם כִּי אֲנִי יְקֹנֶק וַיַּעֲשׂוּ כֵן: (ה) וַיִּגַּד לְמִלְךְ מִצְרַיִם כִּי בָרַח הָעָם וַיִּהְיֶה לְבַב פְּרַעֲהַּ וְעַבְדָּיו אֶל הָעָם וַיֹּאמְרוּ מַה זֹּאת עֲשִׂינוּ כִּי שָׁלַחְנוּ אֶת יִשְׂרָאֵל מֵעַבְדָּנוּ:

**ט) שמות פרק יז** (יז) וַאֲנִי הִנְנִי מְחַזֵּק אֶת לֵב מִצְרַיִם וַיָּבֹאוּ אַחֲרֵיהֶם וְאֶכְבַּדָּהּ בְּפְרַעֲהַּ וּבְכָל חִילוֹ בְּרִכְבוֹ וּבַפְּרָשָׁיו: (יח) וַיִּדְעוּ מִצְרַיִם כִּי אֲנִי יְקֹנֶק בְּהַכְּבֹדִי בְּפְרַעֲהַּ בְּרִכְבוֹ וּבַפְּרָשָׁיו:

**י) שמות פרק יז** (כה) וַיִּסַּר אֶת אַפּוֹ מִרְקַבְתָּיו וַיִּנְהַגְהוּ בַּכְּבֹדֹת וַיֹּאמְרוּ מִצְרַיִם אָנוּסָה מִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי יְקֹנֶק נִלְחַם לָהֶם בְּמִצְרַיִם: פ

**יא) שמות פרק ו** (ה) וַעֲשִׂיתֶם צְלָמֵי עַפְלִיכֶם טְחֹרִיקֶם וְצְלָמֵי עֶבְרִיכֶם הַמְשַׁחִיתֶם אֶת הָאֶרֶץ וַנִּתְּתֶם לְאֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כְּבוֹד אוֹלֵי יָקַל אֶת יְדוֹ מַעֲלִיכֶם וּמַעַל אֱלֹהֵיכֶם וּמַעַל אֶרְצְכֶם: (ו) וְלִמָּה תִכְבְּדוּ אֶת לַבְבְּכֶם כְּאֲשֶׁר כְּבָדוּ מִצְרַיִם וּפְרַעֲהַּ אֶת לִבָּם הַלּוֹא כְּאֲשֶׁר הִתְעַלְלָה בָּהֶם וַיִּשְׁלַחוּם וַיִּלְכוּ:

**יב) שמות רבה (וילנא) פרשת וארא פרשה ט** ויחזק לב פרעה, ויאמר ה' אל משה כבד לב פרעה, כועס הוא מה הכבד כועס אף לבו של זה נעשה כבד,

**יג) שמות רבה (וילנא) פרשת בא פרשה יג** כבד משניהם, ד"א כובד אבן אמר הקדוש ברוך הוא כבדתי את ישראל בעולם שנקראו אבן כמה דתימא (בראשית מט) משם רועה אבן ישראל, ונטל החול אלו ישראל שנמשלו לחול שנאמר (הושע ב) והיה מספר בני ישראל כחול הים, שנטלתי אותם בעולם ואמרת (זכריה ב) כל הנוגע בהם כנוגע בבבת עינו, ר' יהושע אומר תקון סופרים הוא עיני כתיב, ועמדו והכעיסו לפני ובקשתי לכלותן ולהשליכן מעל פני, ואמרת בשביל פרעה הרשע שלא יאמר לא היה יכול להצילן ועמד עליהן והרגן, הוי וכעס אויל כבד משניהם, הוי כי אני הכבדתי את לבו.

**יד) שמות רבה (וילנא) פרשת בא פרשה יג** מהו הכבדתי שעשה הקדוש ברוך הוא את לבו ככבד הזה שהיא מתבשלת שניה וארטסים נכנס בתוכה כך נעשה לבו של פרעה ככבד הזה ולא היה מקבל דבריו של הקדוש ברוך הוא, הוי כי אני הכבדתי את לבו וגו'.

טו) רמב"ם הלכות תלמוד תורה פרק א הלכה יב ויפנה כל ימיו לגמרא בלבד לפי רוחב שיש בלבו ויישוב דעתו.

#### 4) בחירה חפשית

ספורנו שמות ז: ג ואין ספק שלולא הכבדת הלב היה פרעה משלח את ישראל בלי ספק: לא על צד תשובה והכנעה לאל יתברך, .... אלא על צד היותו בלתי יכול לסבול עוד את צרת המכות, כמו שהגידו עבדיו באמרים: "הטרם תדע כי אבדה מצרים?!" (י, ז), וזאת [כלומר: אילו חזר בו ונתן לישראל ללכת] לא הייתה תשובה כלל. אבל אם היה פרעה חפץ להיכנע לאל יתברך ולשוב אליו בתשובה שלמה, לא היה לו מזה שום מונע. והנה אמר האל יתברך: "ואני אקשה את לב פרעה", שיתאמץ לסבול המכות ולא ישלח מיראת המכות את ישראל, "למען שיתי אותותי אלה בקרבו" (י, א) – שמהם יכירו גודלי וטובי, וישובו המצרים באיזו תשובה אמיתית.